EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 16.7.2026
COM(2026) 371 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Kümnes aastaaruanne Türgi pagulasrahastu kohta

Sisukord

1. Sissejuhatus 1
1.1. Türgi ja pagulaskriis 1
1.2. ELi reageerimine kriisile ja rahastu loomine 2
2. Rahastu toimimine 3
3. Rahastamisvõime ning rahastamise kestus ja laad 4
4. Rahastu rakendamine 6
5. Järelevalve, hindamine ja audit 14
6. Teavitamine ja nähtavus 15
7. Kokkuvõte ja edasised sammud 16

1. Sissejuhatus

Komisjoni otsuse C(2015) 9500[1] (edaspidi „otsus“) artikli 8 lõike 1 alusel peab komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu Türgi pagulasrahastu (edaspidi „rahastu“) rakendamisest korrapäraselt teavitama. Otsuse artikli 8 lõike 2 kohaselt peab komisjon andma Euroopa Parlamendile ja nõukogule rahastu rakendamisest aru üks kord aastas. Esimene aastaaruanne rahastu rakendamise kohta avaldati märtsis 2017[2]. Kõik aastaaruanded on kättesaadavad pagulasrahastu veebisaidil. Käesolev kümnes aruanne põhineb andmetel, mis käsitlevad ajavahemikku kuni 2026. aasta jaanuarini (k.a).

1.1. Türgi ja pagulaskriis

Oma geograafilise asendi tõttu on Türgi pagulaste ja rändajate jaoks oluline vastuvõtu- ja transiidiriik. Türgi valitsuse esitatud andmete kohaselt võõrustas Türgi riik 2026. aasta jaanuaris 2 339 543 ajutise kaitse all olevat süürlast ja rohkem kui 300 000 registreeritud rändajat, peamiselt Afganistanist, Iraagist, Iraanist ja Somaaliast[3, 4]. See on avaldanud vastuvõtvatele kogukondadele märkimisväärset mõju. Süüria pagulaste pikaleveninud riigis viibimine ja Afganistanist lähtuvate rändajate jätkuv ebaseaduslik saabumine Türki on pagulaste, rändajate ja vastuvõtvate kogukondade sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamise seisukohast üha suurem probleem. Türgi ametiasutuste andmete kohaselt on pärast Assadi režiimi langemist 2024. aasta detsembris Süüriasse tagasi pöördunud üle 600 000 süürlase. Alates 8. detsembrist 2024 on ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet jälginud üle 453 000 süürlase vabatahtlikku tagasipöördumist Türgist (30. jaanuari 2026. aasta seisuga). See tähendab, et 2026. aasta veebruari seisuga oli alates 2016. aastast Süüriasse vabatahtlikult tagasi pöördunud kokku ligikaudu 1,3 miljonit inimest. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti esindajad on piiriületuspunktides kohal ja amet on jälginud vabatahtlikku tagasipöördumist individuaalsete vestluste abil. Türgi ametiasutused on rõhutanud, et tagasipöördumine peab olema vabatahtlik, turvaline, väärikas ja korrektne.

Vahemere idaosa rändeteel jätkus avastatud ebaseaduslike piiriületuste arvu üldine vähenemine, mis näitab, et koostöö võib olla tulemuslik, ent riskid ei ole kadunud. Rahvused, kelle puhul 2025. aastal Vahemere idaosa rändeteel ebaseaduslikke piiriületusi kõige sagedamini avastati, olid afgaanid (27 %), sudaanlased (18 %), egiptlased (16 %), bangladeshlased (7 %) ja süürlased (6 %). Süüria kodanike ebaseaduslikud piiriületused on järsult vähenenud (–88 %). Peamised lähtekohad sellel rändeteel olid Türgi (62 %) ja Liibüa (38 %). Välisel merepiiril püsivad riskid ja inimohvrid suured – organiseeritud kuritegelikud

[1] Komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsus C(2015) 9500, mis käsitleb liidu ja liikmesriikide tegevuse koordineerimist koordineerimisvahendi – Türgi jaoks mõeldud pagulasrahastu – kaudu.
[2] https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/9dc8736f-c734-48be-8678-aca919a6a1bf_en.
[3] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration.
[4] Türgi varjupaigasüsteemi eripäraks on see, et riik on kirjutanud 1951. aasta Genfi konventsiooni 1967. aasta New Yorgi protokollile alla reservatsiooniga. Sellest tulenevalt ei saa valdav enamik Türgis asuvatest pagulastest taotleda täieõigusliku pagulase staatust, vaid üksnes tingimuslikku pagulasseisundit, mis juhul, kui see isikule antakse, võimaldab viibida riigis ainult selle ajani, mil pagulaseks tunnistatud isik asustatakse ümber kolmandasse riiki.

võrgustikud kasutavad sageli ära haavatavaid isikuid, pakkudes ebaseaduslikku piiriületust ülerahvastatud ja nõuetele mittevastavatel laevadel.

Türgi teeb endiselt väga suuri pingutusi pagulaste ja rändajate vastuvõtmisel ja nende vajaduste rahuldamisel ning on kinnitanud oma kindlat tahet rakendada ELi-Türgi 18. märtsi 2016. aasta avaldust[5] (edaspidi „avaldus“). Avaldus tõi 2025. aastal endiselt käegakatsutavaid tulemusi. Avaldusega ette nähtud 1:1 ümberasustamiskava alusel asustati 2016. aasta aprillist kuni 2025. aasta detsembrini Türgist ELi ümber üle 44 046 isiku. Pärast 2024. aasta detsembris toimunud võimuvahetust Süürias peatasid ELi liikmesriigid pagulaste ümberasustamise Türgist. Alates 2016. aastast on Kreeka saartelt 1:1 ümberasustamiskava alusel Türki tagasi saadetud kokku 2 253 inimest. Kuna Türgi ametiasutused ei ole tühistanud oma 2020. aasta märtsi otsust peatada COVID-19 pandeemia järgselt avalduse alusel toimuvad tagasisaatmisoperatsioonid, ei ole Euroopa Komisjoni ja Kreeka ametiasutuste korduvatest taotlustest hoolimata tagasisaatmisoperatsioone sestsaadik toimunud.

Euroopa Ülemkogu 2020. aasta oktoobri kohtumisel lepiti kokku, et algatatakse ELi ja Türgi positiivne tegevuskava. Kindlaks määrati neli prioriteetset valdkonda: i) tolliliidu toimimise parandamine ja selle ajakohastamist käsitlevate arutelude taasalustamine; ii) ränne ja pagulaste toetamine; iii) kõrgetasemelised dialoogid ning iv) inimestevahelised kontaktid ja liikuvus. Euroopa Ülemkogu 2021. aasta juuni kohtumisel kinnitati taas ELi valmisolekut teha Türgiga järkjärgulisel, proportsionaalsel ja tagasipööratval viisil koostööd, et suurendada koordineeritud tegevust mitmes ühist huvi pakkuvas valdkonnas, võttes arvesse 2021. aasta märtsis ja eelmistes Euroopa Ülemkogu järeldustes kindlaksmääratud tingimusi. 29. novembri 2023. aasta ühisteatis on vastus 29.–30. juuni 2023. aasta Euroopa Ülemkogul kõrgele esindajale ja komisjonile tehtud üleskutsele esitada aruanne ELi ja Türgi suhete hetkeseisu kohta. Selles on tehtud mitmeid ettepanekuid suhete elavdamiseks, muu hulgas rände haldamise ning pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade rahalise toetamise vallas. Toimunud on kaks ELi ja Türgi kõrgetasemelise rände- ja julgeolekudialoogi kohtumist: 2023. aasta novembris Brüsselis ja 2025. aasta juulis Istanbulis.

1.2. ELi reageerimine kriisile ja rahastu loomine

Alates 2011. aastast on Euroopa Liit toetanud Türgit enam kui 3 miljoni peamiselt Süüriast pärit pagulase vastuvõtmisel. Kuna ELi liikmesriigid soovisid Türki saabunud pagulaste toetamiseks saada märkimisväärset lisarahastust, lõi komisjon 24. novembri 2015. aasta otsusega Türgis asuvate pagulaste jaoks mõeldud rahastu (otsust muudeti 10. veebruaril 2016 ning uuesti 14. märtsil ja 24. juulil 2018). Rahastu on mehhanism, millega koordineeritakse nii ELi eelarvevahenditest kui ka sihtotstarbelise välistuluna ELi eelarvesse kantud liikmesriikide lisatoetustest kättesaadavaks tehtud vahendite kasutusele võtmist[6]. Liikmesriigid võtsid ELi

[5] http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

[6] 2016. aastal ja kuni 1. augustini 2018 antud toetuste puhul käsitatakse välistulu Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määruse (EL, Euratom) 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002) (ELT L 298, 26.10.2012, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2012/966/oj) artikli 21 lõike 2 punkti b

liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni ühisseisukoha raames, mis võeti vastu 3. veebruaril 2016 ja mida ajakohastati rahastu teises osamakses kokkuleppimisel, poliitilise kohustuse anda oma riiklik panus[7]. Ühisseisukohaga nähti ette ka toetuse andmise tingimused.

18. märtsil 2016 kinnitasid Euroopa Liidu riigipead ja valitsusjuhid ning Türgi oma kindlat tahet rakendada ühist tegevuskava ja leppisid kokku lisameetmetes, millega süvendada ELi ja Türgi suhteid ja lahendada rändekriis[8]. Türgi ja EL tunnistasid, et vaja on kiireid ja otsusekindlaid lisajõupingutusi. Muu hulgas kutsuti 18. märtsil 2016 allkirjastatud ELi-Türgi avaldusega üles lõpetama ebaseadusliku rände Türgist ELi, lõhkudes smugeldajate ärimudeli ja pakkudes vähemohtlikke rändevõimalusi, ning kiirendama rahastu rakendamist.

Rahastu esimese osamakse (2016–2017) jaoks eraldati kokku 3 miljardit eurot[9] ja teise osamakse (2018–2019) jaoks tehti kättesaadavaks veel 3 miljardit eurot, mis teeb rahastu vahendite kogusummaks 6 miljardit eurot, mida rahastatakse võrdselt ELi eelarvest ja liikmesriikide kahepoolsetest toetustest. 31. detsembriks 2020 oli komisjon sõlminud lepingud kogu rahastu tegevuseelarve kohta ja 2025. aasta lõpu seisuga oli välja makstud peaaegu 5,9 miljardit eurot.

2. Rahastu toimimine

Rahastu on koordineerimismehhanism, mis võimaldab võtta kiiresti, tulemuslikult ja tõhusalt kasutusele ELi abi Türgis asuvate pagulaste jaoks, tagades samal ajal usaldusväärse finantsjuhtimise. Rahastuga tagatakse olemasolevate ELi rahastamisvahendite optimaalne rakendamine humanitaar- ja/või arenguabi andmisel, et rahuldada igakülgselt ja koordineeritult pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade vajadusi[10].

Rahastu juhtkomitee esitab strateegilised juhised, milles käsitletakse rahastu prioriteete, toetatavate meetmete liike, eraldatavaid summasid, kasutusele võetavaid rahastamisvahendeid ja tingimusi, mis on seotud ELi-Türgi 29. novembri 2015. aasta ühisest tegevuskavast (edaspidi „ühine tegevuskava“) tulenevate Türgi kohustuste täitmisega[11].

Endiselt on oluline ka rahastu projektide kestlikkus ja vastutuse jagamine Türgi ametiasutustega. Kestlikkuse ja mõju olulisus toodi välja nii Euroopa Kontrollikoja 2024. aasta

---

tähenduses ja pärast seda antud toetuste puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määruse (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj) artikli 21 lõike 2 punkti a alapunkti ii tähenduses.

[7] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf.

[8] http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

[9] Need 3 miljardit eurot tehti kättesaadavaks lisaks 345 miljonile eurole, mille komisjon oli Türgile eraldanud seoses Süüria pagulaskriisiga juba enne rahastu kasutuselevõttu, ja lisaks liikmesriikide kahepoolsele abile.

[10] Komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsuse C(2015) 9500 artikkel 2 „Rahastu eesmärgid“.

[11] Vt komisjoni otsuse C(2015) 9500 (mida on muudetud komisjoni otsusega C(2016) 855) artikli 5 lõige 1.

aprilli teise eriaruande soovitustes kui ka rahastu 2025. aasta novembri sõltumatu lõpphindamise soovitustes. Prioriteetsed abivaldkonnad määrati kindlaks põhjaliku ja sõltumatu vajaduste hindamise põhjal, mida ajakohastati 2018. aastal.

Rahastu abil koordineeritakse rahastamist järgmistest välisrahastamisvahenditest[12]: i) humanitaarabi; ii) Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend; iii) arengukoostöö rahastamisvahend; iv) ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA) ning v) stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend. ELi eelarvest rahastatavaid meetmeid rakendatakse nii eelarve otsese kui ka kaudse täitmise suhtes kohaldatavate finantsreeglite ja -määruste kohaselt. Abi rakendamise tingimuseks on see, et Türgi täidab nõuetekohaselt kõiki ühises tegevuskavas ning ELi-Türgi avalduses võetud kohustusi.

3. Rahastamisvõime ning rahastamise kestus ja laad

Rahastu kaudu koordineeritava eelarve kogumaht on 6 miljardit eurot, mis võetakse kasutusele kahe osamaksena. Teise osamakse raames jätkub 11 projekti rakendamine pärast nende tähtaja pikendamist COVID-19 pandeemia, 2023. aasta veebruari maavärinate ja Türgi püsivalt suure inflatsiooni tõttu. Kuue projekti puhul on veel tegemata lõplik väljamakse ja viie sekkumise raames tehtavad tegevused ei ole veel lõpule viidud.

Esimene osamakse oli 3 miljardit eurot, millest 1 miljard eurot võeti kasutusele ELi eelarvest ja 2 miljardit eurot saadi kahepoolsete toetustena liikmesriikidelt. Ka teine osamakse oli 3 miljardit eurot, millest 2 miljardit eurot tuli ELi eelarvest ja 1 miljard eurot liikmesriikidelt[13].

ELi eelarvevahenditest aastateks 2016–2017 ette nähtud 1 miljardist eurost võeti 250 miljonit eurot kasutusele 2016. aastal ja 750 miljonit eurot 2017. aastal. ELi eelarvest aastateks 2018–2019 ette nähtud 2 miljardist eurost võeti 550 miljonit eurot kasutusele 2018. aastal ja ülejäänud summa 2019. aastal.

Liikmesriigid panustasid 2016. aastal esimese osamakse jaoks rahastusse 677 miljonit eurot, 2017. aastal 847 miljonit eurot, 2018. aastal 396 miljonit eurot ja 2019. aastal 80 miljonit eurot. Teise osamakse jaoks eraldasid liikmesriigid 2018. aastal 68 miljonit eurot, 2019. aastal 202 miljonit eurot, 2020. aastal 265 miljonit eurot, 2021. aastal 166 miljonit eurot ja 2022. aastal 165 miljonit eurot ning 2023. aastal tehti viimased maksed summas 134 miljonit eurot. Liikmesriikide panus läks sihtotstarbelise välistuluna otse ELi eelarvesse ning kanti seal vastavalt ühinemiseelse abi rahastamisvahendi ja humanitaarabi eelarveridadele.

[12] Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi ja arengukoostöö rahastamisvahendi sissemaksed kanti üle vastavalt ühinemiseelse abi rahastamisvahendisse ja ELi usaldusfondi ning neid rakendati nende vahendite raames. Kõiki rahastust (ühinemiseelse abi rahastamisvahendist ja vähemal määral arengukoostöö rahastamisvahendist) Süüria kriisile reageerimiseks loodud Euroopa Liidu piirkondlikku usaldusfondi tehtud sissemakseid on rakendatud põhimõtteliselt muu abina kui humanitaarabina.

[13] https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

Tempo, millega liikmesriigid teevad rahastusse *sissemakseid*, oli endiselt piisavalt kooskõlas tempoga, millega rahastust tehakse nendest sissemaksetest rahastatavaid *väljamakseid*.

ELi täiendav rahastuväline abi Türgis asuvatele pagulastele

2020. aastal eraldati Türgis humanitaarabiga seotud tegevuse toetamiseks väljaspool rahastut täiendavad 535 miljonit eurot, mis on lepingutega täielikult kaetud ja välja makstud.

Kooskõlas Euroopa Ülemkogu 2021. aasta juuni järeldustega võttis komisjon aastateks 2021–2023 Türgis asuvate pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade jaoks kasutusele veel 3 miljardit eurot, et tagada toetuse jätkumine prioriteetsetes valdkondades, s.o humanitaarabi, põhivajadused, haridus, tervishoid, rände haldamine ja piirikontroll. Märkimisväärne osa nendest rahalistest vahenditest kasutati 2023. aasta maavärinatega seotud meetmetele ning kokku 355,6 miljonit eurot suunati sotsiaal-majanduslikesse toetustesse ja taristusse.

2024. aasta veebruaris otsustas Euroopa Ülemkogu eraldada mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) muutmise kokkuleppe osana aastateks 2024–2027 veel 2 miljardit eurot, et säilitada tõhus rändekoostöö kolmandate riikidega, sealhulgas toetada Türgis asuvaid Süüria pagulasi.

2024. aasta mais toimunud Süüria konverentsil lubas komisjon eraldada 1 miljardi eurot Türgi pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade toetuseks. See summa hõlmas 520 miljonit eurot 2024. aasta tavaeelarvest pagulaste jätkuva abistamise kindlustamiseks ja 480 miljoni euro ulatuses eeljaotatud vahendeid eespool nimetatud 2 miljardi suurusest eraldisest, jättes 2025.–2027. aastaks kasutada ligikaudu 1,5 miljardit eurot. 1 miljardi euro suurune pakett hõlmas viit meedet, milles keskenduti järgmisele: i) haridus (80 miljonit eurot); ii) põhivajadused, tervishoid, munitsipaalteenused ja sotsiaalne ühtekuuluvus (421 miljonit eurot); iii) rändehaldus ja piirikontroll (398 miljonit eurot); iv) eraldis Euroopa Investeerimispanga uuesti kaasamiseks, mis võimaldaks luua laene pagulastega seotud investeeringuteks (75 miljonit eurot), ja v) humanitaarabi (26 miljonit eurot).

Sellest kohustusest lähtudes kavandas komisjon 2025.–2027. aasta ülejäänud eelarve alusel ulatusliku meetmete paketi. 2025. aasta lõpuks oli eraldatud kokku 1,311 miljardit eurot, mille kohta olid vastu võetud ka vastavad rahastamisotsused. Sellest summast 1,151 miljardi euro ulatuses oli võetud kohustusi 2025.–2027. aasta mitmeaastase toetuspaketi alusel ning sellest rahastatakse oluliste vajadustega seotud meetmeid, sealhulgas põhivajaduste, tervishoiu ja hariduse (839 miljonit eurot), vabatahtliku tagasipöördumise toetamise (150 miljonit eurot) ja piirihalduse (161 miljonit eurot) valdkondades. Peale selle eraldati eraldiseisvalt 160 miljonit eurot integreeritud hariduse toetamise jätkamiseks PIKTESe (Süüria laste Türgi haridussüsteemi lõimimise edendamise) programmi alusel ja 40 miljonit eurot humanitaarabiks. Ülejäänud 195 miljonit eurot 2027. aasta eelarve alusel eraldatakse 2026. aastal.

Alates 2011. aastast on EL Türgi pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade abistamiseks eraldanud kokku 12,4 miljardit eurot. See hõlmab 345 miljonit eurot pagulasabi 2011.–2016. aastal, 6 miljardit eurot rahastu raames eraldatud abi, 535 miljonit eurot abi sildfinantseerimiseks 2020. aastal, 3 miljardit eurot lisavahendeid 2021.–2023. aastal, 1 miljard eurot 2024. aastal ja täiendava 1,5 miljardi euro eest abi kuni 2027. aasta lõpuni.

4. Rahastu rakendamine

Rahastut rakendatakse humanitaar- ja arenguabina. Esimese osamakse raames eraldati humanitaarabi jaoks ligi 1,4 miljardit eurot ja arenguabi jaoks 1,6 miljardit eurot. Arvestades Süüria kriisi pikaajalisust, kasutatakse teist osamakset üha rohkem sotsiaal-majandusliku toetuse andmiseks ja elatise teenimise võimaluste loomiseks. Teise osamakse raames eraldati humanitaarabi jaoks peaaegu 1,06 miljardit eurot ja arenguabi jaoks 1,9 miljardit eurot[14].

Kokkuvõttes on rahastu humanitaar- ja arenguabi jaotus 2025. aasta detsembri seisuga järgmine.

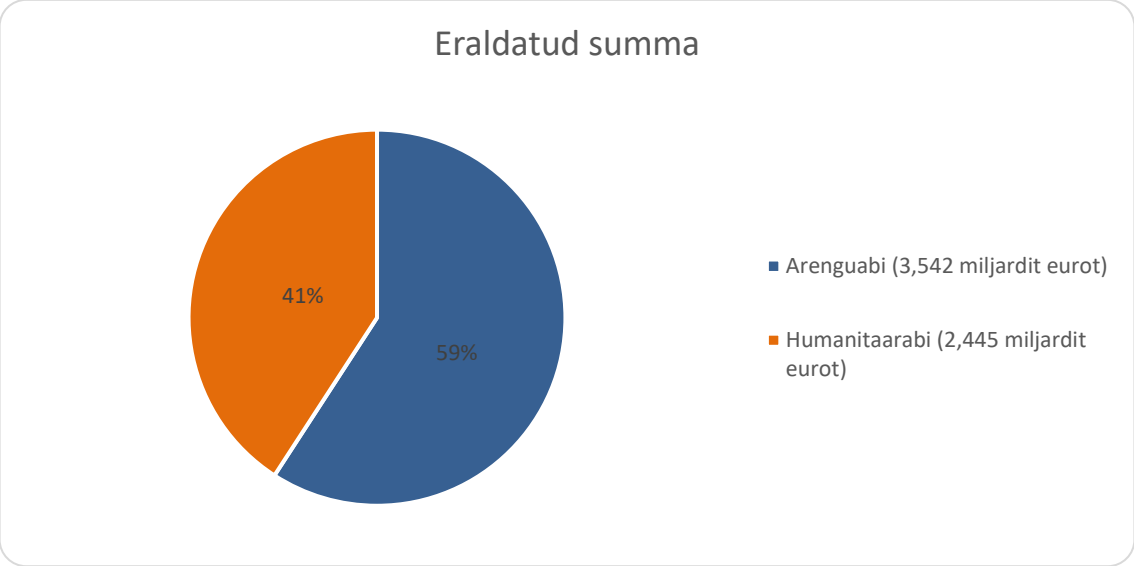

Üksikasjalikum teave on esitatud veebipõhises projektide tabelis[15].

Rahastu raames antav abi on projektipõhine. Väljamaksed sõltuvad rahastu sekkumiste rakendamisel tehtud edusammudest. Rahastust antav toetus hõlmab abi nii pagulastele kui ka vastuvõtvatele kogukondadele.

[14] Ülejäänud 60 miljonit eurot eraldatakse rahastu rakendamiseks antava haldus- ja tegevustoetuse jaoks.

[15] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

Rahastu raames antakse **humanitaarabi** kõige haavatavamate pagulaste aitamiseks, pakkudes inimväärset toetust põhivajaduste ja kaitse jaoks[16]. Samuti täidetakse sellega lünki, kasutades asutusi ja partnereid, kes on spetsialiseerunud tervishoiu ja hariduse prioriteetsetele valdkondadele. ELi humanitaarabi andmisel juhindutakse 2007. aasta Euroopa konsensusest humanitaarabi valdkonnas,[17] mille kohaselt peab EL humanitaarabi andjana kinni humanitaarabi põhimõtetest, milleks on inimlikkus, neutraalsus, erapooletus ja sõltumatus, nagu on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 214 ja humanitaarabi määruses ((EÜ) nr 1257/96)[18, 19].

Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames on rakendatud 21 partneri kaudu kokku 65 projekti, mida on toetatud nii esimesest kui ka teisest osamaksest. Nende projektidega tegeletakse Türgis viibivate kõige haavatavamate pagulaste põhivajaduste, kaitse, hariduse ja tervishoiuga. Esimese osamakse raames eraldati humanitaarabi andmiseks ja kaeti lepingutega peaaegu 1,4 miljardit eurot ning maksti välja 1,4 miljardit eurot; teise osamakse raames kaeti lepingutega peaaegu 1,06 miljardit eurot ning maksti välja peaaegu 1,05 miljardit eurot.

Arenguabiga toetatakse pikaajalisi vajadusi pagulaste tervise, hariduse ja sotsiaal-majandusliku arengu valdkonnas, pakkudes neile eelkõige juurdepääsu avalikele teenustele, elatise teenimise võimalustele ja munitsipaaltaristule. Samuti keskendutakse haavatavatele elanikkonnarühmadele ning võetakse arvesse soolist mõõdet, näiteks kaitstakse naisi ja tütarlapsi seksuaalse ja soolise vägivalla eest ning parandatakse juurdepääsu seksuaal- ja reproduktiivtervishoiule.

Rahastu arenguabi tegevussuuna raames on tehtud jätkuvaid edusamme esimese osamakse raames sõlmitud 26 projekti rakendamisel. Neist projektidest 15 viidi ellu Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi raames kokku 293 miljoni euro ulatuses, millele lisandusid otse ühinemiseelse abi rahastamisvahendi kaudu hallatavad eraldised[20].

Rakenduspartneritele tehtud väljamaksed moodustasid 3,4 miljardit eurot mõlema osamakse raames arenguabi jaoks eraldatud 3,5 miljardist eurost[21]. 2025. aasta detsembri seisuga oli esimese osamakse raames arenguabi andmiseks eraldatud ja lepingutega kaetud 1,6 miljardit

[16] Rahastu raames on eraldatud kaitsele kokku 352 miljonit eurot, peamiselt humanitaarabi vahendusel. Tegevused on hõlmanud pagulaste registreerimist ja kontrollimist, Türgi rändeameti institutsioonilise suutlikkuse tugevdamist ja haavatavatele elanikkonnarühmadele suunatud sihipäraseid kaitsemeetmeid. Kaitseküsimused on integreeritud ka põhivajaduste, tervishoiu ja hariduse valdkonda.

[17] Nõukogu ja liikmesriikide valitsuste esindajate ühisavaldus.

[18] Nõukogu 20. juuni 1996. aasta määrus (EÜ) nr 1257/96 humanitaarabi kohta.

[19] Euroopa Komisjoni humanitaarabi tugineb iga-aastastele riigipõhistele humanitaarabi rakenduskavadele. Komisjoni ja tema partnerite koostööraamistik humanitaarabi valdkonnas on kehtestatud komisjoni rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud finants- ja haldusraamistiku lepingutes ning valitsusväliste organisatsioonidega sõlmitud partnerluse raamlepingutes.

[20] Rahastu alla kuuluvaid ühinemiseelse abi rahastamisvahendi rahalisi vahendeid hallatakse finantsmääruse teise osa IV jaotises sätestatud välistegevust reguleerivate normide ja finantsmääruse kohaldamise eeskirjade kohaselt.

[21] See summa hõlmab ka Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi rakendatavate projektide jaoks tehtud väljamakseid, mis ELi eelarves veel ei kajastu.

eurot ning välja makstud 1,6 miljardit eurot; teise osamakse raames oli lepingutega kaetud 1,9 miljardit eurot ja välja makstud üle 1,8 miljardi euro.
Rahastu arenguabi tegevussuuna raames toimub praegu 11 sekkumist.

2025. aastal mõjutasid rahastu rakendamist jätkuvalt väga kõrge inflatsioon Türgis ja vahetuskursiga seotud probleemid.

Rahastu sekkumised igas prioriteetses valdkonnas

Rahastu mõlemast osamaksest rahastatava abi andmisel tehtud edusammude kohta igas prioriteetses valdkonnas antakse aru rahastu järelevalvearuannetes[22]. Märkimisväärsed saavutused on olnud järgmistes prioriteetsetes valdkondades.

Haridus

Rahastu raames antavale haridustoetusele ja pagulastele antavale täiendavale toetusele on eraldatud kokku 2,51 miljardit eurot. Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames on eraldatud haridusele üle 181 miljoni euro.

Tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete IV programmi (CCTE IV) raames toetatakse lapspagulaste kooli õppima asumist ja kooliskäimist, tehes pagulasperedele kaks korda kuus makseid, tingimusel et õpilased käivad korrapäraselt koolis. 2025. aastal toetati tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete IV programmi raames hariduse jaoks ette nähtud tingimuslike rahaülekannetega kuni 540 292 haavatavat lapspagulast, tingimusel et nad käivad korrapäraselt riigikoolis. Haridusotstarbelisest rahalisest abist kasu saanud laste koguarv on jõudnud 1 054 173ni. Türgi valitsuse sotsiaalteenuste keskuste ja Türgi Punase Poolkuu kogukonnakeskuste vahendusel on kaitseteenustest kokku kasu saanud 49 418 ohus olevat lapspagulast. Tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete IV programmi alusel tehti suunamisi kokku 61 318 korral.

2025. aasta septembris kohandati järjekordselt rahalise abi tasemeid (Türgi liirides) kõrgest hinnainflatsioonist tuleneva negatiivse mõju leevendamiseks. Süüriasse tagasipöördumise, rahaliste raskuste ja aadressipõhise kontrollisüsteemi range rakendamise tõttu Türgi valitsuse poolt programmist kasu saavate õpilaste arv aasta jooksul siiski mõnevõrra vähenes. Selle süsteemi kohaselt peatati ilma ametiasutuste (provintside rändehalduse ametid) eelneva loata oma elukohta muutnud ajutise kaitse all olevate perede staatus, mistõttu arvati nad sotsiaalabiprogrammidest välja.

Haridusministeerium lõpetas rahastu kokku 400 miljoni euro suuruse eelarvega juhtprogrammi (Süüria laste Türgi haridussüsteemi lõimimise edendamine II – PIKTES II) teise etapi

[22] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

rakendamise 2023. aasta jaanuaris. Sellele järgnes PIKTES+,[23] mille kogueelarve oli 300 miljonit eurot ja mida rahastati Türgi pagulastele antava täiendava abi raames ning mis lõppes 2025. aasta oktoobris. 2025. aasta jaanuaris täiendati PIKTES+ programmi uue 80 miljoni euro suuruse lepinguga (PIKTES+, II osa), et õpetajatele palka maksta. 2025. aasta septembris nimetati see leping ümber programmiks PIKTES IV ja seda täiendati 160 miljoni euroga, mis teeb selle koguväärtuseks 240 miljonit eurot. 2026. aastal lisatakse programmile veel kokku 180 miljonit eurot, seega on PIKTES IV kogusumma 420 miljonit eurot.

Euroopa Liidu pagulasabi üldeesmärk selles prioriteetses valdkonnas on jätkuvalt kõigi lapspagulaste integreerimine Türgi ametlikku haridussüsteemi, millega kaasnevad meetmed koolis mittekäivate laste jaoks, turvaliste õppimisvõimaluste loomine ja õpitulemuste parandamine. Õppeaastal 2024/2025 oli üle Türgi formaalharidussüsteemi registreeritud 938 610 lapspagulast. See tähendab, et endiselt ei käi koolis 225 000 last, mis kajastab püsivat lünka hariduse kättesaadavuses (haridusministeerium, 2025). Samuti on registreerimiste maht pannud märkimisväärse surve alla Türgi riikliku haridussüsteemi, mis on pidanud need õppijad vastu võtma, tehes suuri investeeringuid haridustaristusse, õpetajatesse ja tugiteenustesse.

Nende pagulas- ja vastuvõtva kogukonna õpilaste arv, kes on saanud rahastu toel stipendiumi tehnilises ning kutsehariduses ja -õppes osalemiseks või kõrgkoolides õppimiseks, on jõudnud 72 331ni. Enamik neist õpilastest on olnud pagulased ja säilitati sooline tasakaal. Alates rahastu loomisest on kõrgharidust toetavate projektide abil saanud stipendiumi 7 156 üliõpilast, kellest 4 337 olid süürlased, 178 muudest rahvustest ja 2 641 türklased.

Samuti on rahastust jätkuvalt toetatud haridustaristu arendamist ja aidatud vähendada koolide ülerahvastatust. Märkimisväärset edu on saavutatud seoses haridusasutuste ajakohastamise ja ehitustööde lõpuleviimisega. Suur saavutus ajakohastamisel oli põhi- ja keskkoolidesse 8 700 interaktiivse tahvli paigaldamine. Praeguse seisuga on rahastu toel ajakohastatud üle 17 726 haridusasutuse.

Lisaks on projektide „Haridus kõigile kriisi ajal“ ja „Haridustaristu vastupanuvõime“ raames ehitatud 214 kooli ja alustatud neis haridusteenuste osutamist. Koolide katusele paigaldatud päikesepaneelid toodavad energiat 50 koolile ja 41 koolis on viidud lõpule energiatõhususe parandamise meetmed.

2024. aastal sõlmiti lepingud Türgi haridustaristu taastamise abistamiseks pärast 2023. aasta veebruaris toimunud maavärinaid. Selle rahastamise eesmärk on suurendada nii pagulaste kui ka vastuvõtvate kogukondade juurdepääsu haridusele.

Kaitse

[23] PIKTES+ on lühend programmi ingliskeelsest nimetusest „Promoting Inclusive Education for Kids in the Turkish Education System“ (Laste kaasava hariduse edendamine Türgi haridussüsteemis).

Pagulaste kaitse toetamiseks on peamiselt humanitaarabi tegevussuuna alla kuuluvate projektide kaudu eraldatud rahastust kokku 392 miljonit eurot.

Humanitaarabi tegevussuuna raames on rahastust toetatud pagulaste registreerimist ja kontrollimist, et neil oleks võimalik muuta oma staatus Türgis seaduspäraseks ja pääseda paremini ligi teenustele. Pagulaste registreerimiseks on toetust antud Türgi rändeametile ja suurendatud selle institutsioonilist ja tehnilist suutlikkust. Lisaks eraldiseisvatele kaitsemeetmetele, mille eesmärk on täita lünki ning tegeleda konkreetsete vajaduste ja ohus olevate isikutega, on kaitseküsimused integreeritud ka humanitaarabistrateegia teistesse sammastesse (põhivajadused, tervishoid ja haridus). Üldeesmärk on paremini kaitsta haavatavaid pagulasi, muuta nende staatus seaduspäraseks ning siduda nad laiema avalike ja ÜRO / valitsusväliste organisatsioonide teenuste võrgustikuga. Aruandeperioodil keskenduti abi andmisel endiselt kõige haavatavamatele rühmadele (näiteks hooajalised põllumajanduslikud võõrtöötajad, peamised pagulasrühmad[24]). Peale selle hõlmasid Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi kaudu rahastatud projektid abi pagulaste vastuvõtmiseks kogukonnakeskustes ja haavatavate pagulaste edasisuunamist asjakohaste teenuste juurde.

Tervishoid

Rahastu raames on eraldatud kokku 1,24 miljardit eurot tervishoiutoetuse ja pagulastele täiendava toetuse andmiseks.

Rahastu toetuse põhiosa moodustab SIHHATi projekt, millega toetatakse Türgis asuvate rändajate tervist. Projekti on rahastatud nelja järjestikuse eraldisega: 2016. aastal 300 miljonit eurot, 2020. aastal 210 miljonit eurot, 2023. aastal 210 miljonit eurot ja 2024. aastal 50 miljonit eurot. Programmiga SIHHAT toetatakse Türgi tervishoiuministeeriumi püüdlusi tagada kõigile pagulastele tasuta ja võrdne juurdepääs tervishoiuteenustele. Kokku on 32 provintsis tegutsenud 182 rändajate tervisekeskust ja ELi toetatavates asutustes on töötanud 3 500 tervishoiutöötajat, kellest üle 76 % on süüria päritolu. SIHHAT III rakendamine jätkub 2026. aasta lõpuni. ELi täiendava 190 miljoni euro suuruse toetuse abil aastateks 2026 ja 2027 tagatakse programmiga SIHHAT III pagulastele tervishoiuteenuste osutamise jätkumine.

Kaks rahastust toetust saavat haiglat – Dörtyol/Hatay ja Kilis – on tegutsenud alates 2022. aastast täies mahus ja osutanud pärast 2023. aasta maavärinaid, kui mõlema haigla võimsust suurendati 400 voodikohani, olulisi tervishoiuteenuseid. Lisaks ehitatakse ja renoveeritakse rahastu abil jätkuvalt rändajate tervisekeskusi, hangitakse meditsiiniseadmeid ja imiku hooldustarvete komplekte ning renoveeritakse füsioteraapia- ja rehabilitatsiooniüksusi, täiendades programmi SIHHAT. 2025. aastal alustati 26 tervisekeskuse ehitamist ja 59 haiglasse tarniti 8,1 miljoni euro väärtuses meditsiiniseadmeid.

[24] Need hõlmavad 2023. aasta maavärinatest kõige enam mõjutatud provintsides elavaid pagulasi ja spetsiifiliste kaitsevajadustega haavatavaid pagulaste ja rändajate rühmi (näiteks üheliikmelised leibkonnad, puuetega inimesed, soolise vägivalla ohvrid, LGBTIQ+inimesed), sealhulgas ligikaudu 300 000 koolis mittekäivat last.

Humanitaarabi valdkonnas jätkatakse igakülgse elupäästva abi pakkumist haavatavatele puuetega pagulastele Reyhanlıs Hatay provintsis ja Gaziantepis. See hõlmab otseseid füüsilise rehabilitatsiooni teenuseid, vaimse tervise teenuseid ja psühhosotsiaalset tuge, samuti proteeside, ortooside ja muude abivahendite pakkumist.

Munitsipaaltaristu

Rahastu raames on eraldatud kokku 509 miljonit eurot omavalitsuste taristuinvesteeringuteks ja pagulastele täiendava toetuse andmiseks.

Rahastust toetatakse eri omavalitsusi oluliste munitsipaalteenuste osutamisel, sealhulgas veevarustuse ja kanalisatsiooni ning tahkete jäätmete käitluse valdkonnas. Rahastust toetatakse ka kohaliku tasandi vaba aja veetmise taristut. Vaba aja veetmiseks on lõpule viidud 23 rajatise (noortekeskused, jalgpalli- ja tenniseväljakud) ehitamine ja 2026. aasta aprillis on kavas korraldada hankemenetlus veel kaheksa spordikomplekti kohta. Adana, Konya, Kahramanmaraşe, Kayseri ja Osmaniye provintsides on lõpule viidud 13 suurt veepuhastusjaamade ja tahkete jäätmete taristu ehituslepingut, mida haldas Maailmapank. Gaziantepis ja Şanlıurfas on lõpule viidud veel kolm veepuhastusjaamade lepingut, mida haldas Agence Française de Développement, ning jätkub muude projektide elluviimine Kilise, Şanlıurfa, Gaziantepi, Mersini, Mardini, Adıyamani, Malatya ja Hatay provintsides.

Põhivajadused ja sotsiaal-majanduslik toetus

Rahastu raames on eraldatud kokku 4,38 miljardit eurot põhivajaduste ja sotsiaal-majandusliku hakkamasaamise toetamiseks ning pagulastele täiendava toetuse andmiseks.

Selles prioriteetses valdkonnas tuleb tagada kõige haavatavamate pagulaste põhivajaduste rahuldamine ning suurendada pagulaste vastupanu- ja toimetulekuvõimet. See peaks võimaldama järk-järgult liikuda sotsiaalabist sõltumise juurest iseseisva toimetuleku ja elatise teenimise võimaluste kasutamise juurde.

Üle 2,6 miljoni pagulase on saanud rahastust otsetoetust põhivajaduste rahuldamiseks, et võimaldada neil elada väärikalt. Kuni 2023. aasta juulini anti suurem osa toetusest hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu (ESSN) kaudu – tegemist on sotsiaalabiprogrammiga, mille raames anti enam kui 1,6 miljonile pagulasele iga kuu deebetkaardisüsteemi kaudu sularaha.

Rahastu teise osamakse raames viis perekonna- ja sotsiaalteenuste ministeerium lõpule 245 miljoni euro suuruse otsetoetuse rakendamise. See toetus võimaldas anda igakuist rahalist abi, mis on võrreldav Türgi sotsiaalkindlustussüsteemi raames haavatavatele isikutele antava sotsiaalabiga, kujutades endast täiendavat ESSNi (C-ESSN). Projekti viidi ellu paralleelselt hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu programmiga ning selle raames toetati üksikvanemaga leibkondi, eakaid ja (raske) puudega inimesi. 2024. aastal tagati 2021.–2023. aastaks eraldatud 3 miljardi euro suuruse täiendava pagulastele antava toetusega C-ESSNi ja ESSNi

programmide jätkumine[25] rahastuväliselt. Mõlemad programmid on nüüdseks liidetud ühtseks lepinguks. 2023. aasta juulis allkirjastati perekonna- ja sotsiaalteenuste ministeeriumiga uus rahalise abi programm „Türgi pagulaste sotsiaalne turvavõrk (SSN)“ (781 miljonit eurot). Sellega mindi ESSNi puhul humanitaarabilt üle pikemaajalisele arenguabile. Praegusest programmist (SSN), mille eelarvet suurendati 2025. aasta novembris 906 miljonile eurole, aidatakse peaaegu miljonil pagulasel täita oma igapäevaseid põhivajadusi. Vabatahtliku tagasipöördumise ja toetuste suunamise metodoloogia ajakohastamise tagajärjel täheldati kasusaajate arvu märkimisväärset vähenemist. Kui 2025. aasta jaanuaris oli SSNiga seotud juhtumite arv ligikaudu 1,4 miljonit, siis 2025. aasta detsembriks oli see vähenenud 972 000-le, s.o enam kui 40 %.

Jätkuvalt antakse pagulastele sotsiaal-majanduslikku lisatoetust, et hõlbustada nende juurdepääsu tööturule. ELi strateegia selles prioriteetses valdkonnas hõlmab nii tööturu pakkumist kui ka nõudlust. Peamisteks toetusmeetmeteks on tehniline ning kutseharidus ja -õpe, lühiajalised kutseõppekursused, sealhulgas töökohal toimuv õpe, pehmete oskuste koolitus, töö- ja kutsenõustamine ning tugiteenused, samuti toetus töölubade taotlemisel.

Lühiajalistele kutseoskuste koolitustele oli registreeritud ligikaudu 85 000 osalejat, kellest koolituse läbisid 78 500 inimest (neist pooled naised). Lisaks lõid ELi toetusega asutatud või laiendatud ettevõtted üle 37 000 uue või parema töökoha[26].

Programmi teise peamise tegevussuuna keskmes on uute ettevõtete asutamine ja olemasolevate ettevõtete laiendamine nii materiaalse kui ka mittemateriaalse toetuse kaudu ametlike töökohtade loomise parandamiseks. Tööhõive toetamise projekt ja tööturule ülemineku projektid (İSDEP I ja İSDEP II), mida rakendatakse koostöös Türgi tööhõiveametiga (İŞKUR) ning töö- ja sotsiaalkindlustusministeeriumi rahvusvahelise tööjõu peadirektoraadiga, keskenduvad pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade liikmete ametliku tööhõive suurendamisele. İSDEP I jõudis 2024. aastal edukalt lõpuni. Tihedas koostöös Türgi väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete arendamise organisatsiooni (KOSGEB) ning Türgi Arengu- ja Investeerimispangaga (TKYB) pakutakse sellest nii pagulaste kui ka vastuvõtva kogukonna ettevõtjatele spetsiaalselt neile mõeldud stipendiume, sealhulgas ettevõtluskoolitust, samuti materiaalseid ja mittemateriaalseid toetusi töökohtade loomiseks.

Tööstus- ja tehnoloogiaministeeriumiga koostöös rakendatakse sama eesmärgiga projekte „Ettevõtlusvõime suurendamine jätkusuutliku sotsiaal-majandusliku integratsiooni nimel“ (ENHANCER) ja „Sotsiaalne ettevõtlus, mõjuvõimu suurendamine ja ühtekuuluvus pagulas- ja vastuvõtvates kogukondades Türgis“. Lisaks on pooleli projektid põllumajanduse tööhõive, kutseõppe ja töökohapõhise õppe valdkondades. 2024. aastal allkirjastati edasised sotsiaal-

[25] Komisjoni 4. novembri 2022. aasta rakendusotsus 2022. ja 2023. aastal Türgis kõige haavatavamatele pagulastele rahalise toetuse andmise üksikmeetme rahastamise kohta (C(2022) 7822) ja komisjoni 7. detsembri 2022. aasta rakendusotsus üksikmeetme rahastamise kohta, et jätkata 2022. aastal Türgis pagulaste põhivajaduste rahuldamise ja elatise teenimisele ülemineku toetamist (C(2022) 8887).

[26] Maailmapanga projekti İSDEP II (IPA/2020/417-830) andmed on välja jäetud nende ebatäpsusega seotud probleemide tõttu, mida püütakse SUMARiga lahendada.

majandusliku toetuse lepingud. Need hõlmavad lepinguid, mille eesmärk on pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade jätkusuutlike elatusallikate ja ametliku tööhõive parandamine 2023. aasta veebruari maavärinatest mõjutatud piirkondades.

Rände haldamine

Rahastu raames on eraldatud kokku 1,19 miljardit eurot rändehaldusele ja pagulastele täiendava toetuse andmiseks[27].

Lõpule on viidud kaks projekti, mida rahastati esimesest osamaksest ja mille kogusumma oli 80 miljonit eurot. Esimese projektiga anti ELi toetust Türgi rannikuvalve otsingu- ja päästevõime tugevdamiseks ning teise projektiga toetati Türgi rändeametit EList tagasisaatmise haldamisel.

2024. aastal rakendati pagulastele antava täiendava toetuse raames jätkuvalt kolme projekti, mille kogusumma ulatus 30 miljoni euroni: i) Türgi rändeameti võimekuse tugevdamine võitluses ebaseadusliku rändega; ii) lennujaamades tegutsevate piirihaldusasutuste teenustealase koostöö parandamine ja iii) kinnipidamiskeskuste juhtimiseks jätkuv tegevustoetuse tagamine.

Alates 2024. aastast on täidetud 2023. aasta detsembris allkirjastatud 220 miljoni euro suurust lepingut, mis käsitleb projekti „Türgi ida- ja kagupiiri, seahulgas maismaapiiripunktide tugevdamine“ (SAFE). Selle eesmärk on piirihalduse tugevdamine Türgi ida- ja kagupiiril, paigaldades nüüdisaegsed side- ja jälgimisseadmed ning nutikad valgustusseadmed.

2024. aasta rahastamisotsuse alusel eraldati pagulastele antava täiendava toetusena 398 miljonit eurot, millega toetatakse Türgi rände- ja piirihalduse suutlikkust ning mille keskmes on i) vabatahtlik tagasipöördumine päritoluriiki; ii) rahvusvaheliste ja ajutiste kaitsemeetmete tugevdamine; iii) rändajate smugeldamise tõkestamine; iv) maismaa- ja merepiiri turvalisus; v) seaduslik ränne ja vi) projektile SAFE eraldatud täiendavad 50 miljonit eurot. Kõik 398 miljonit eurot kaeti 2025. aastal lepingutega.

See hõlmas 2025. aasta augustis käivitatud 95 miljoni euro suurust projekti riiklike vabatahtliku, turvalise, väärika ja korrektse Süüriasse tagasipöördumise mehhanismide tugevdamiseks. Selle ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti rakendatava projektiga i) suurendatakse Türgi rändeameti suutlikkust menetleda vabatahtliku tagasipöördumise juhtumeid kooskõlas rahvusvaheliste standarditega; ii) laiendatakse ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti sõltumatut seiret tagasipöördumise üle ning iii) antakse vabatahtlikku tagasipöördumist taotlevatele süürlastele ühekordset transporditoetust (kuni 2028. aasta augustini, kolme aasta jooksul ligikaudu 190 000 inimesele). 2025. aasta detsembri seisuga olid projekti raames saanud rahalist transporditoetust 16 752 tagasipöördujat.

[27] See ei hõlma rände ja siseasjade rahastamisvahendite raames eraldatud 150 miljonit eurot.

Lisaks antakse 2025. aastal tehtud rahastamisotsusega i) esimene täiendav lisasumma (150 miljonit eurot) Süüria pagulaste vabatahtliku, turvalise, väärika ja korrektse tagasipöördumise hõlbustamise katseprojektile ning ii) teine täiendav lisasumma (161 miljonit eurot) projektile SAFE, et viia lõpule kõikide jälgimissüsteemide paigaldamine Türgi piirile Iraani ja Iraagiga. Projekt SAFE on kavas lõpule viia 2028. aasta lõpuks ja koos kõnealuste viimati antud lisavahenditega on selle kogueelarve 431 miljonit eurot.

Rahastust toetust saavate projektide soolised aspektid

Rahastu raames meetmete rakendamisel juhindutakse endiselt ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmandast tegevuskavast „Üheskoos sooliselt võrdõigusliku maailma poole 2021–2025“. 2025. aastal oli endiselt prioriteediks naiste ja tütarlaste inimõiguste edendamine, kaitsmine ja järgimine, sooline võrdõiguslikkus ning naiste ja tütarlaste võimestamine selle kõige mitmekesisemas tähenduses. Soolise võrdõiguslikkusega seotud kaalutlused on olnud integreeritud kõikidesse rahastu projektidesse ja neid on jaotatud andmete abil (76 näitajat) pidevalt jälgitud.

Rahastu on märkimisväärselt suurendanud naiste tööalast konkurentsivõimet: üle 39 000 naise on läbinud lühiajalise kutseoskuste koolituse, ligikaudu 68 000 naist on saanud töönõustamisteenuseid ja rohkem kui 4 000 naistele kuuluvat ettevõtet on saanud nõustamisteenuseid või rahalist toetust. Rahastu on pakkunud pagulasnaistele türgi keele kursusi, mille on läbinud ligikaudu 37 000 täiskasvanud pagulasnaist. Lisaks on ligikaudu 55 000 naissoost lapspagulast saanud rahastust toetatud projektide kaudu koolieelset haridust ja 38 000 naissoost õpilast on saanud haridusstipendiumi. Üle kahe kolmandiku rahastu kaasatud õpetajatest ja haridustöötajatest on naised. Rahaülekannete programmiga (SSN) toetatakse praegu 700 000 pagulasnaist. Lisaks saavad 200 000 naisõpilase perekonnad praegu tingimuslikke haridusotstarbelisi rahaülekandeid (CCTE). Rahaülekannete programmidest eraldi on ligikaudu 700 000 pagulasnaist saanud kaitsega seotud suunamisteenuseid ja umbes miljonile pagulasnaisele on osutatud rahastust toetatud projektide kaudu kaitseteenuseid.

5. Järelevalve, hindamine ja audit

2025. aastal põhines rahastu saavutuste aruandlus endiselt rahastu tulemusraamistikul[28] ja muutuste teoorial[29]. Rahastu 14. järelevalvearuanne avaldati 2026. aasta jaanuaris ja see on kättesaadav komisjoni veebisaidil[30].

2024. aasta lõpus allkirjastas komisjon uue lepingu (SUMAR), et tagada rahastu järelevalve ja andmehaldussüsteemi jätkuvus, nagu on ette nähtud esimeses tehnilise abi lepingus

[28] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/23babb53-e316-4361-b373-78f0ce1d663e_en?filename=EU%20support%20to%20Refugees%20in%20TR_Results%20Framework.pdf.
[29] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/99c1bfa3-1853-42ff-ae3b-59622f7bdab1_en?filename=EU%20support%20to%20refugees%20in%20TR_Theory%20of%20Change%202024.pdf.
[30] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

(SUMAF)[31]. Algne SUMAFi[32] leping lõppes detsembris 2024; selle raames kajastati kokku 127 läbiviidud järelevalvemissiooni (sealhulgas nelja ajutist missiooni) ning uue SUMARi lepingu alusel viidi 2025. aastal läbi 20 missiooni. SUMARi lepingu esimesel kehtivusaastal olid kõik väljundid kvaliteetsed ja need esitati õigeaegselt. 2025. aasta jooksul tegid ELi delegatsioon Türgis ja SUMAR kokku seitse kontrollkäiku Türgi rändeametile antud tegevustoetusega hõlmatud kinnipidamiskeskustesse[33].

Euroopa Kontrollikoda avaldas rahastu teise tulemusauditi 2024. aasta aprillis. Auditiaruanne avaldati koos kontrollikoja leidude ja soovituste ning komisjoni vastustega 24. aprillil 2024 ja see on veebis kättesaadav[34]. Kontrollikoja põhisoovitus komisjonile oli parandada rahastu projektide mõju mõõtmise viisi ning alustada liikmesriikide ja Türgi ametiasutustega arutelu selle üle, kuidas tagada projektide mõju kestma jäämine.

2025. aasta septembris-oktoobris viidi mitmes provintsis SUMARi teenuste toel läbi provintside tegevuse tõhususe hindamise uuring 38 teemarühmade arutelu ja 25 oluliste informaatorite küsitluse teel, et mõõta rahastu tulemusi. Delegatsioon küsis teavet varasemate PIKTESe projektide kohta ja peab ka haridusministeeriumiga arutelusid poolelioleva PIKTESe projekti andmesüsteemi parandamise võimaluste üle. Pagulaste jätkuv juurdepääs põhiteenustele tagatakse asjaomaste valdkondlike ministeeriumidega sõlmitud otsetoetuslepingute täiendamisega.

2024. aastal tellis komisjon rahastu sõltumatu lõpphindamise, mis viidi lõpule 2025. aasta lõpus. Hinnati rahastu tulemuslikkust, asjakohasust, sidusust ja jätkusuutlikkust, pöörates eritähelepanu teisele osamaksele. Aruandes[35] on esitatud kasulikke soovitusi ELi pagulasabi kavandamise ja rakendamise kohta Türgis ja mujal.

Hinnangus järeldati, et rahastu näol on tegemist ELi tervikliku ja hästi koordineeritud meetmega, mis saavutas prioriteetsetes sektorites, eeskätt kaitse, põhivajaduste, hariduse ja tervishoiu valdkondades pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade jaoks märkimisväärseid tulemusi. Samuti tuuakse selles välja rahastu paindlikkus pikaleveninud ja muutuva kriisiga kohanemisel. Samal ajal osutati hinnangus probleemidele seoses tulemuste kestma jäämisega, eelkõige elatise teenimise ja pikaajalise sotsiaal-majandusliku kaasamise valdkondades, ning vajadusele meetmete jätkusuutlikkust ja kõige haavatavamatele rühmadele suunatud tegevust veelgi tõhustada.

6. Teavitamine ja nähtavus

[31] Tehniline abi Türgis asuvatele pagulastele suunatud ELi toetuse tulemuslikkuse jälgimiseks – IPA/2024/461-735.
[32] Tehniline abi Türgi pagulasrahastu raames rahastatavate meetmete järelevalve toetamiseks – IPA/2021/429-105 (lepingu IPA/2018/393-877 VI lisand).
[33] ELi delegatsioon Türgis külastas 2025. aasta märtsis Adana kinnipidamiskeskust ja 2025. aasta septembris Aydını kinnipidamiskeskust. Delegatsiooni järeldusi jagati Türgi ametiasutustega.
[34] https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-06/SR-n-06_ET.pdf.
[35] https://enlargement.ec.europa.eu/final-evaluation-facility-refugees-turkey_en.

2025. aastal jätkati rahastust toetatavate meetmete nähtavuse suurendamist, et tõsta esile abi, mida EL on Türgile pagulaste vastuvõtmisel andnud. Kuna ametlik retoorika ja avalikkuse meelsus pagulaste suhtes olid sel perioodil negatiivsed, keskenduti neile tegevustele, mis olid suunatud 2023. aasta veebruaris toimunud maavärinate järgsele ELi abile pagulastele ja vastuvõtvatele kogukondadele. Allpool on esitatud mõned näited.

2025. aasta jaanuaris korraldati ELi võrdõiguslikkuse ning kriisivalmiduse ja -ohje voliniku Hadja Lahbibi külaskäigud Türgi pagulasrahastuga (FRiT) seotud projektide juurde nii Ankaras kui ka piirkonnas, mida oli tabanud maavärin.

2025. aasta aprillis korraldati Poola eesistumise ajal koostöös Poola saatkonnaga Ankaras reis Varssavisse, kus osalesid ka silmapaistvad Türgi ajakirjanikud. Reisi käigus peeti rändeteemalisi arutelusid ja külastati Frontexi peakontorit.

2025. aasta mais korraldati Gaziantepis mitmeid tegevusi Euroopa päeva tähistamiseks, muu hulgas toimus vastuvõtt Zeugma muuseumis ja Türgi kunstnik lõi ELi ja Türgi tihedat koostööd kujutava seinamaali. Sellele järgnes veel mitu üritust Brüsselis: Euroopa Parlamendi hoone ees korraldatud avalikul näitusel esitleti edulugusid ning delegatsiooni tehtud fotosid ja videoid. Näitus oli avatud 20. juunini, mil tähistatakse maailma pagulaste päeva. 18.–20. juunini korraldati reis ajakirjanikele ja vastuvõtt, kus osalesid delegatsiooni juht ja Türgi esindajad.

Erimtani muuseumis 11. juulil korraldatud avaürituse tähistamiseks anti välja ka edulugusid kajastav suur pildiraamat.

7. Kokkuvõte ja edasised sammud

2025. aastal jätkus rahastu rakendamine. 2020. aasta lõpuks oli rahastu kogu tegevuseelarve lepingutega kaetud ja 2025. aasta lõpu seisuga oli välja makstud 5,9 miljardit eurot. Kuni 2029. aasta lõpuni jätkatakse kokku 11 projekti rakendamist. Aastateks 2025–2027 eraldatud täiendava pagulasabi rakendamine jätkub ja selle eesmärk on tagada rahastu paljude saavutuste kestma jäämine.

Edasiste sammude hulgas on järgmised:

- *jätkata kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade hüvanguks kõigi projektide tulemuslikku rakendamist;*
- *jätkata pagulastega seotud teavitustegevust;*
- *kavandada 2027. aasta eelarve alusel 195 miljoni euro ulatuses täiendavat toetust pagulastele ja vastuvõtvatele kogukondadele, et tagada rahastu saavutatu kestma jäämine;*
- *jätkata Türgis asuvate pagulaste vajaduste jälgimist.*